

Sociology of Education

Proposing a Teaching Model for Technical and Practical Courses at the Faculty of Arts in Iraq

Saeed Kadhim Rashed¹, Faranak Mosavi^{2*}, Almamori Khudhair Jasim Rashid³, Fariba Karimi⁴

1. PhD Student, Department of Educational Management, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
2. Associate Professor, Department of Educational Management, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran (Corresponding Author).
3. Assistant Professor, Department of Art Education, University of Babylon, Babylon, Iraq.
4. Associate Professor, Department of Educational Management, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

❖ Corresponding Author Email: frnkmosavi@yahoo.com

Research Paper

Abstract

Receive: 2023/07/10

Accept: 2023/09/27

Published: 2024/06/15

Keywords:

Teaching Technical And Practical Courses, Educational System, Strategic Teaching Planning

Purpose: This study aims to propose a teaching model for the technical and practical courses at the Faculty of Arts in Iraq.

Methodology: The research is applied-developmental in nature and follows a non-experimental (descriptive) design, using a cross-sectional survey method for data collection. To achieve the research objective, a qualitative research design was employed. The participants in the qualitative phase included faculty members, teachers, school administrators, and art education specialists in Iraq, who were selected through purposive sampling. After conducting 10 interviews, theoretical saturation was reached. Data collection in the qualitative section was carried out using semi-structured interviews with experts. The validity of the qualitative section was assessed and confirmed based on Lincoln and Guba's four criteria: credibility, transferability, confirmability, and dependability, as evaluated by reviewers. The reliability of the qualitative phase and coding of the interviews was estimated using Holsti's coefficient, which was found to be 0.712, indicating acceptable reliability. Grounded theory was used for data analysis with the help of MAXQDA software. The final model was presented based on the extraction of primary and secondary categories using the results of qualitative grounded theory analysis.

Findings: The results indicated that causal conditions included environmental, organizational, educational, and human factors. Intervening conditions were identified as the traditional education system, while contextual conditions were related to the foundations of technical and practical education.

Conclusion: Additionally, the findings showed that the central phenomenon was the teaching of technical and practical courses, the strategies involved strategic teaching planning, and the outcomes included educational, individual, and social consequences.

Article Cite:

Kadhim Rashed S, Mosavi F, Almamori KH, Karimi F. (2024). Proposing a Teaching Model for Technical and Practical Courses at the Faculty of Arts in Iraq, *Sociology of Education*. 10(1): 434-443.

<https://doi.org/10.22034/ijes.2021.541983.1184>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221445.1401.15.1.1.0>

Creative Commons: CC BY 4.0

جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

ارائه الگوی تدریس دوره‌های فنی و عملی دانشکده هنر در عراق

سعید کاظم راشد^۱، فرانک موسوی^{۲*}، خضیر جاسم راشد المعموری^۳، فریبا کریمی^۴

۱. دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۲. دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسئول).

۳. استادیار، گروه آموزش هنر، دانشگاه بابل، بابل، عراق.

۴. دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

✦ ایمیل نویسنده مسئول: frnkmosavi@yahoo.com

مقاله تحقیقاتی

چکیده

هدف: این مطالعه با هدف ارائه الگوی تدریس دوره‌های فنی و عملی دانشکده هنر در عراق انجام شده است.

روش: این پژوهش از نظر هدف یک پژوهش کاربردی-توسعه‌ای است و از منظر روش گردآوری داده‌ها یک پژوهش غیرآزمایشی (توصیفی) است که با شیوه پیمایش مقطعی انجام است. برای دستیابی به هدف پژوهش از طرح پژوهش کیفی استفاده گردید. جامعه مشارکت‌کنندگان بخش کیفی شامل اساتید، معلمان، مدیران مدارس و متخصصان آموزش هنر عراق بودند که با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و در نهایت پس از ۱۰ مصاحبه به اشباع نظری دست پیدا شد. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با خبرگان استفاده گردید. روایی بخش کیفی براساس پیشنهاد لینکلن و گوبا، چهار معیار اعتبارپذیری، انتقال‌پذیری، تأییدپذیری و اطمینان‌پذیری از دیدگاه داوران ارزیابی و تأیید شد. برای بررسی پایایی بخش کیفی و کدگذاری مصاحبه‌های انجام شده ضریب هولستی ۰/۷۱۲ برآورد شد که مورد تأیید است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش گراند تئوری در نرم‌افزار MAXQDA استفاده شد که با استخراج مقوله‌های اصلی و فرعی پژوهش با استفاده از نتایج تحلیل کیفی داده بنیاد، مدل نهایی ارائه گردید.

یافته‌ها: براساس نتایج بدست آمده مشخص گردید که شرایط علی شامل عوامل محیطی، سازمانی، آموزشی و انسانی می‌باشند. شرایط مداخله‌گر شامل نظام آموزش سنتی و شرایط زمینه‌ای شامل بسترهای آموزش فنی و عملی شناسایی شد. **نتیجه‌گیری:** همچنین نتایج نشان داد پدیده محوری شامل تدریس دوره‌های فنی و عملی، راهبردها شامل برنامه‌ریزی راهبردی تدریس و در نهایت پیامدها شامل پیامدهای آموزشی، فردی، اجتماعی می‌باشند.

دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۱۹
پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۰۵
انتشار: ۱۴۰۳/۰۳/۲۶

واژگان کلیدی:

تدریس دوره‌های فنی و عملی،
نظام آموزشی، برنامه‌ریزی
راهبردی تدریس

استناد مقاله:

راشد س، موسوی ف، المعموری خ،
کریمی ف (۱۴۰۳). ارائه الگوی
تدریس دوره‌های فنی و عملی
دانشکده هنر در عراق. جامعه
شناسی آموزش و پرورش، ۱۰(۱):
۴۳۴-۴۳۳.

<https://doi.org/10.22034/ijes.2021.541983.1184>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221445.1401.15.1.1.0>

Creative Commons: CC BY 4.0

مقدمه

در دهه‌های اخیر، آموزش هنر در سطح آموزش عالی با تغییرات چشم‌گیری مواجه شده است. این تغییرات در پاسخ به پیشرفت‌های فناورانه، نیازهای آموزشی جدید و شرایط اجتماعی-اقتصادی جوامع به وقوع پیوسته است (Clark, 2014). به‌ویژه با شیوع پاندمی کووید-۱۹، روندهای آموزشی به سمت استفاده گسترده‌تر از فناوری‌های دیجیتال و دوره‌های آموزش ترکیبی تغییر یافته است (Ahmad et al., 2020; Alsuwaida, 2022). این مسئله نه تنها شیوه‌های تدریس هنر را تغییر داده، بلکه باعث شده است تا برنامه‌ریزی استراتژیک برای آموزش هنر اهمیت بیشتری پیدا کند (Alsuwaida, 2022).

آموزش هنر به‌ویژه در جوامعی که فرهنگ غنی هنری دارند، همواره به‌عنوان ابزاری برای تقویت هویت فرهنگی و خلاقیت فردی تلقی شده است. با این حال، در کشورهایی مانند عراق که با چالش‌های اجتماعی، اقتصادی و آموزشی مختلف مواجه هستند، ارائه مدل‌های آموزشی کارآمد در زمینه هنر یکی از نیازهای ضروری محسوب می‌شود. این امر به‌ویژه در زمینه آموزش هنرهای فنی و عملی که نیازمند تعامل مستقیم بین دانشجویان و اساتید است، اهمیت بیشتری دارد (Erol, 2015).

با شیوع پاندمی کووید-۱۹، نظام‌های آموزشی در سراسر جهان مجبور به تغییرات گسترده‌ای شدند. بسیاری از دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی به سمت استفاده از دوره‌های آنلاین و ترکیبی روی آوردند که منجر به تغییر در نحوه تدریس دوره‌های عملی نیز شد (Asgharinezhad et al., 2024; Delghandi et al., 2024; Por Jafari shir Joposht et al., 2024; Shariati et al., 2024). به‌ویژه در زمینه آموزش هنرهای فنی و عملی، چالش‌های بسیاری برای برگزاری این دوره‌ها به‌وجود آمد. پژوهش‌ها نشان داده است که استفاده از ابزارهای آموزش مجازی و دیجیتال در این دوران باعث شده است تا دانشجویان به‌ویژه در دوره‌های عملی و فنی دچار کاهش انگیزه و تعامل شوند (Ahmad et al., 2020; Dorokhova et al., 2020).

در همین راستا، بسیاری از اساتید و محققان به دنبال روش‌های جدیدی برای ارائه دوره‌های عملی و فنی در فضای مجازی بودند. یکی از راهکارهایی که در برخی از دانشگاه‌ها به کار گرفته شد، استفاده از مدل‌های تدریس ترکیبی بود. این مدل‌ها به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند که بخشی از دوره‌ها به صورت حضوری و بخش دیگری به صورت آنلاین برگزار شود. این امر باعث شد تا همزمان با کاهش خطرات ناشی از شیوع ویروس، تعامل مستقیم بین دانشجویان و اساتید نیز حفظ شود (Alsuwaida, 2022).

آموزش هنر در عراق با چالش‌های فرهنگی، اجتماعی و آموزشی متعددی مواجه است. از یک سو، وجود نظام‌های آموزشی سنتی و کمبود منابع مالی، مشکلاتی را برای توسعه برنامه‌های آموزشی به‌وجود آورده است. از سوی دیگر، شرایط اجتماعی و سیاسی در عراق باعث شده است که دانشگاه‌ها نتوانند به‌طور کامل به سمت نوآوری و استفاده از روش‌های جدید آموزشی حرکت کنند (Ahmad et al., 2020; Al-Yahyai et al., 2020). این چالش‌ها به‌ویژه در زمینه آموزش هنرهای فنی و عملی که نیازمند منابع تخصصی و امکانات کارگاهی است، بیشتر احساس می‌شود. یکی دیگر از چالش‌های مهم در زمینه آموزش هنر در عراق، عدم وجود برنامه‌های آموزشی استراتژیک و مبتنی بر نیازهای واقعی جامعه است. بسیاری از دانشگاه‌ها هنوز از مدل‌های سنتی آموزش استفاده می‌کنند که قادر به پاسخ‌گویی به نیازهای نوین آموزشی و حرفه‌ای نیستند. این امر منجر به این شده است که بسیاری از دانشجویان هنر، پس از فارغ‌التحصیلی با مشکلاتی در ورود به بازار کار مواجه شوند (Alsuwaida, 2022).

با توجه به چالش‌های فوق، نیاز به توسعه مدل‌های آموزشی نوین در زمینه هنرهای فنی و عملی بیش از پیش احساس می‌شود. در این زمینه، پژوهش‌های مختلفی نشان داده‌اند که استفاده از مدل‌های آموزشی ترکیبی و استراتژیک می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش هنرهای فنی و عملی کمک کند (Altun et al., 2018; Araújo, 2018). یکی از مدل‌های موفق در این زمینه، استفاده از رویکردهای آموزش مبتنی بر فناوری است. این رویکردها شامل استفاده از ابزارهای دیجیتال، نرم‌افزارهای تخصصی و محیط‌های آموزشی مجازی است که به دانشجویان امکان می‌دهد تا به‌طور همزمان با مفاهیم نظری و عملی آشنا شوند (Annum, 2015; Erol, 2015).

در این راستا، استفاده از سیستم‌های مدیریت محتوا مانند Moodle نیز می‌تواند به بهبود فرآیند آموزش کمک کند. این سیستم‌ها به اساتید امکان می‌دهند تا محتوای آموزشی را به صورت الکترونیکی ارائه دهند و دانشجویان نیز بتوانند در هر زمان و مکانی به این محتوا دسترسی داشته باشند (Erol, 2015). به‌علاوه، استفاده از تکنیک‌های آموزشی مبتنی بر مشارکت فعال دانشجویان و تعامل آن‌ها با یکدیگر نیز می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش هنرهای فنی و عملی کمک کند (Annum, 2015; Araújo, 2018).

در نهایت، آموزش هنرهای فنی و عملی در کشورهای در حال توسعه مانند عراق نیازمند تغییرات بنیادی و نوآورانه است. با توجه به شرایط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی خاص این کشورها، ارائه مدل‌های آموزشی ترکیبی و مبتنی بر فناوری می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش هنرهای فنی و عملی کمک کند. به‌علاوه، برنامه‌ریزی استراتژیک برای آموزش این دوره‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و می‌تواند به توانمندسازی دانشجویان و اساتید در مواجهه با چالش‌های آموزشی کمک کند (Ahmad et al., 2020; Alsuwaida, 2022). با در نظر گرفتن این تغییرات و چالش‌ها، نیاز به توسعه مدل‌های آموزشی

نویسنه که بتواند به بهبود کیفیت آموزش هنرهای فنی و عملی کمک کند، بیش از پیش احساس می‌شود. از این رو، این مطالعه با هدف ارائه الگوی تدریس دوره‌های فنی و عملی دانشکده هنر در عراق انجام شد.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر، بر اساس هدف یک پژوهش کاربردی-توسعه‌ای است زیرا در صدد ارائه الگوی مناسب جهت تدریس دوره‌های فنی و عملی دانشکده هنر در عراق با روش داده بنیاد است. از سوی دیگر با توجه به این مهم که در این پژوهش از روش‌های مطالعه کتابخانه‌ای و روش‌های میدانی نظیر مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شده، می‌توان اذعان داشت که پژوهش حاضر بر اساس روش گردآوری داده‌ها یک پژوهش پیمایشی-مقطعی محسوب می‌شود. در این پژوهش سوالات پژوهش مطرح شد که این سوالات عبارتند از:

شرایط علی تأثیرگذار در الگوی مناسب برای دانشکده هنر در عراق مبتنی بر تدریس دوره‌های فنی و عملی کدامند؟

پدیده محوری تأثیرگذار در الگوی مناسب برای دانشکده هنر در عراق مبتنی بر تدریس دوره‌های فنی و عملی چیست؟

شرایط زمینه‌ای تأثیرگذار در الگوی مناسب برای دانشکده هنر در عراق مبتنی بر تدریس دوره‌های فنی و عملی کدامند؟

شرایط مداخله‌گر تأثیرگذار در الگوی مناسب برای دانشکده هنر در عراق مبتنی بر تدریس دوره‌های فنی و عملی کدامند؟

راهبردها و اقدامات تأثیرگذار در الگوی مناسب برای دانشکده هنر در عراق مبتنی بر تدریس دوره‌های فنی و عملی کدامند؟

پیامدهای حاصل از استقرار الگوی مناسب برای دانشکده هنر در عراق مبتنی بر تدریس دوره‌های فنی و عملی چیست؟

جامعه آماری در بخش کیفی شامل خبرگان، اساتید، معلمان، مدیران مدارس و متخصصان آموزش هنر عراق می‌باشند. نمونه‌گیری بخش کیفی به روش هدفمند صورت گرفت و با ۱۰ مصاحبه به اشباع نظری حاصل شد. روایی پرسشنامه با برآورد نسبت روایی محتوایی (CVR) مورد سنجش قرار گرفت و تایید شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی از روش داده‌بنیاد یا گراند تئوری انجام شده است و برای تحلیل کیفی از نرم‌افزار MAXQDA استفاده شده است.

یافته‌ها

در این مطالعه ۱۰ مصاحبه انجام شده است که از نظر جنسیت شامل ۶ نفر مرد و ۴ زن مشارکت کردند. از نظر بازه سنی ۱ نفر کمتر از ۳۵ سال، ۴ نفر بین ۳۵ تا ۴۵ سال و ۵ نفر نیز بالای ۴۵ سال و بیشتر بودند. از نظر تحصیلات ۳ نفر کارشناسی ارشد و ۷ نفر دکتری داشتند. از نظر سابقه کاری ۷ نفر بین ۱۰ تا ۲۰ سال و ۳ نفر نیز بالای ۲۰ سال سابقه کاری داشتند.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی خبرگان

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	شبکه مضامین	درصد
جنسیت	۶	۶۰٪
	۴	۴۰٪
سن	۱	۱۰٪
	۴	۴۰٪
	۵	۵۰٪
تحصیلات	۳	۳۰٪
	۷	۷۰٪
سابقه کاری	۷	۷۰٪
	۳	۳۰٪
کل	۱۰	۱۰۰٪

در گام نخست با استفاده از روش تحلیل کیفی داده‌بنیاد یا گراند تئوری به شناسایی عوامل زیربنایی پژوهش مبادرت ورزیده شد. دیدگاه اساتید، معلمان، مدیران مدارس و متخصصان آموزش هنر عراق با مصاحبه نیمه‌ساختاریافته گردآوری شد به این ترتیب که ۵ سوال باز در پروتکل مصاحبه استفاده و در طول فرایند مصاحبه نیز مطابق پیش‌بینی سوالات جدیدی نیز مطرح گردید. مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. ملاک دستیابی به اشباع

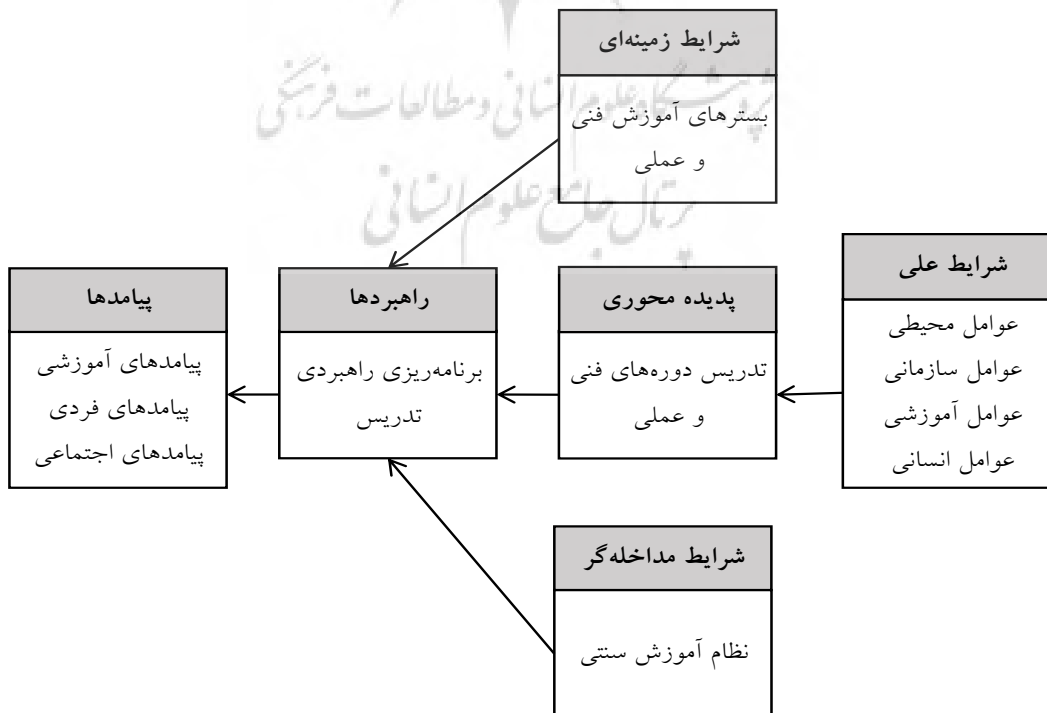
نظری رسیدن به تکرار در کدهای استخراجی بوده است. متن مصاحبه‌ها که پیش از آن به صورت فایل متن وارد نرم افزار شود بارها مورد مطالعه قرار گرفت و نکات کلیدی آن‌ها به صورت کد وارد نرم‌افزار MaxQDA شد. در مرحله کدگذاری باز ۱۱ مقوله اصلی و تعداد ۵۸ مقوله فرعی به دست آمد. این شاخص‌ها در قالب مقوله‌های اصلی و فرعی دسته‌بندی شده است. شاخص‌های الگوی جهت تدریس دوره‌های فنی و عملی دانشکده هنر در عراق مستخرج از مصاحبه‌ها به روش گراند تئوری در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۲. خلاصه نتایج کدگذاری محوری

کدگذاری گزینشی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز
شرایط علی	عوامل محیطی	عزم و اراده دولت برای بازبینی آموزش فنی و عملی قوانین و مقررات ناظر بر آموزش فنی و عملی نیازهای بازار کار و فرصت‌های اشتغال رشد و پویایی کارآفرینی در جامعه توسعه اقتصاد دانش‌بنیان در کشور عراق
	عوامل سازمانی	پشتیبانی مدیران ارشد آموزشی از تحول دوره‌های فنی و عملی برنامه‌های آموزشی فنی و عملی ساختار سازمانی آموزش فنی و عملی تخصیص منابع مالی و بودجه کافی بسیج منابع و امکانات آموزش فنی و عملی محتوای آموزش فنی و عملی موجود شایستگی‌های و مهارت‌های آموزشی لازم به‌روزرسانی و بهبود مستمر برنامه‌های آموزشی نظارت و پایش کافی نظام آموزش فنی و عملی فرهنگ حاکم بر نظام آموزش فنی و حرفه‌ای دسترسی به نیروی انسانی کارآمد و مجرب توانمندی و قابلیت‌های کارکنان آموزش فنی و عملی تعهد و انگیزه درونی عوامل انسانی
پدیده محوری	تدریس دوره‌های فنی و عملی	مشارکت نیروی انسانی در بهبود تدریس فنی و عملی تدریس و آموزش مبتنی بر نیازهای بازار کار بکارگیری شیوه‌های جدید و روزآمد تدریس به‌روزرسانی محتوای تدریس با نیازهای جدید بکارگیری شیوه‌های مشارکتی تدریس فنی و عملی افزایش قابلیت‌ها و مهارت‌های تخصصی تدریس توسعه توانمندی‌های عملکردی دانشجویان تدریس مهارت‌های موردنیاز برای ورود به بازار کار
شرایط زمینه‌ای	بسترهای آموزش فنی و عملی	فناوری محوری و تدریس مبتنی بر فناوری امکانات و تسهیلات سخت‌افزاری نرم‌افزارها و امکانات نرم‌افزاری کافی دسترسی به تجهیزات و امکانات به‌روز ارتباط خوب صنعت و نظام آموزشی ساختار بوروکراتیک و غیرمنعطف آموزش سبک سنتی مبتنی بر آموزش سخنرانی‌محور مقاومت کارکنان و افراد در برابر تغییرات حاکمیت معلم‌محوری و غیرمشارکتی درس محوری و تاکید بر محفوظات فقدان پیوند نظام آموزشی با نیازهای بازار
شرایط مداخله‌گر	نظام آموزش سنتی	چشم‌انداز روشن تدریس دوره‌های فنی و عملی
راهبردها و اقدامات	برنامه‌ریزی راهبردی تدریس	

مأموریت‌های معین در راستای تدریس دوره‌های فنی و عملی		
هدف‌گذاری بلندمدت تدریس دوره‌های فنی و عملی		
استراتژی مشخص در راستای هدف‌های بلندمدت		
هدف‌گذاری کوتاه‌مدت تدریس دوره‌های فنی و عملی		
خطمشی‌های اجزایی هدف‌های کوتاه‌مدت		
ارائه روندها و رویه‌های اجرایی تدریس دوره‌های فنی و عملی		
تدوین و ابلاغ قوانین و مقررات اجرایی تدریس دوره‌های فنی و عملی		
بهبود اثربخشی تدریس دوره‌های فنی و عملی	پیامدهای آموزشی	پیامدها
افزایش کارایی تدریس دوره‌های فنی و عملی		
بهبود بهره‌وری تدریس دوره‌های فنی و عملی		
افزایش توان و تخصص دانشجویان	پیامدهای فردی	
افزایش مهارت‌های عملی دانشجویان		
بهبود شایستگی‌های ورود به بازار		
افزایش انگیزه دانشجویان		
ایجاد تجربه کافی دانشجویان در حوزه عملی		
پرورش دانشجویان متخصص و حرفه‌ای	پیامدهای اجتماعی	
دسترسی صاحبان مشاغل به افراد حرفه‌ای		
افزایش اشتغال و رونق اقتصادی		
افزایش نشاط اجتماعی		
برخورداري جامعه از نیروهای انسانی متخصص		

براساس نتایج کدگذاری گزینشی پژوهش، براساس مدل پارادایمی پژوهش شرایط علی شامل (عوامل محیطی، سازمانی، آموزشی و انسانی) است. شرایط زمینه‌ای (بسترهای آموزش فنی و عملی) و شرایط مداخله‌گر (نظام آموزش سنتی)؛ پدیده محوری (تدریس دوره‌های فنی و عملی)؛ راهبردها (برنامه ریزی راهبردی تدریس)؛ پیامدها (آموزشی، فردی، اجتماعی) می‌باشند. در فرآیند پژوهش پس از گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل و تفسیر آن‌ها نوبت به ارائه مدل، نتیجه‌گیری و جمع‌بندی پژوهش می‌رسد. مدل پارادایمی پژوهش در شکل زیر ارائه شده است.

شکل ۱. مدل پارادایمی پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان داد که تدریس دوره‌های فنی و عملی در دانشکده هنر عراق تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل محیطی، سازمانی، آموزشی و انسانی قرار دارد که به عنوان شرایط علی در مدل پژوهش شناخته شدند. این نتایج همراستا با پژوهش‌های قبلی است که به تأثیر گسترده عوامل محیطی و سازمانی بر موفقیت آموزش‌های عملی در هنر پرداخته‌اند (Al-Yahyai et al., 2020; Altun et al., 2018; Çağlayan, 2021; Martins, 2024; Monther, 2021; Sameh Mohammad Al et al., 2022; Smith-Shank, 2014; Tallman, 2013; Wang, 2023; Yarmakeev et al., 2021; Zhang & Li, 2023). به‌ویژه، عوامل محیطی مانند دسترسی به امکانات آموزشی مناسب و شرایط سازمانی مانند ساختارهای مدیریتی و بودجه‌های آموزشی از جمله عواملی بودند که تأثیر مستقیم بر کیفیت تدریس دوره‌های فنی و عملی داشتند. این نتایج نشان می‌دهد که بدون پشتیبانی کافی در این حوزه‌ها، تدریس در این دوره‌ها نمی‌تواند به طور موثر صورت گیرد.

شرایط مداخله‌گر که در این پژوهش به عنوان "نظام آموزش سنتی" شناسایی شد، یکی دیگر از عوامل کلیدی است که بر کیفیت تدریس تأثیر می‌گذارد. نظام آموزشی سنتی عراق، همانند بسیاری از کشورهای در حال توسعه، به شدت به روش‌های سنتی تدریس وابسته است که در آن تعامل دانشجو و استاد کمتر است و دانش‌آموزان بیشتر به صورت منفعلانه دانش دریافت می‌کنند (Annum, 2015; Logan, 2013). این ساختار سنتی با نیازهای آموزش‌های فنی و عملی که نیازمند تعامل و تجربه عملی است، ناسازگار است و منجر به کاهش کیفیت آموزش در این حوزه می‌شود. به عنوان مثال، در مطالعه‌ای توسط Ahmad و همکاران (۲۰۲۰) بر روی تدریس در دوره‌های طراحی داخلی در دوران همه‌گیری کووید-۱۹، نشان داده شد که روش‌های سنتی تدریس قادر به پشتیبانی از نیازهای آموزش عملی در دوران بحران‌های آموزشی نبوده و نیاز به استفاده از ابزارها و روش‌های نوین احساس می‌شود (Ahmad et al., 2020).

از سوی دیگر، شرایط زمینه‌ای شامل بسترهای آموزش فنی و عملی به عنوان یک عامل مهم در تسهیل یا مانع‌سازی فرآیند آموزش شناسایی شد. این یافته نیز با مطالعات قبلی همخوانی دارد که نشان می‌دهند بسترهای آموزشی که شامل امکانات کارگاهی و دسترسی به ابزارهای آموزشی هستند، تأثیر زیادی بر کیفیت تدریس در دوره‌های فنی دارند (Erim et al., 2015). (Erol, 2015) پژوهش‌های متعددی نشان داده‌اند که دانشجویان در صورت دسترسی به منابع آموزشی با کیفیت بالا و فضای مناسب برای تمرین‌های عملی، عملکرد بهتری در دوره‌های فنی و عملی خواهند داشت (Becher, 2021; Hsieh, 2017).

پدیده محوری این پژوهش که تدریس دوره‌های فنی و عملی بود، نشان داد که نیاز به راهبردهای تدریس مناسب به شدت احساس می‌شود. بر اساس نتایج، برنامه‌ریزی راهبردی تدریس به عنوان یک راهبرد کلیدی برای بهبود کیفیت آموزش‌های فنی و عملی شناسایی شد. این نتیجه با پژوهش‌های دیگری که به اهمیت برنامه‌ریزی استراتژیک در تدریس پرداخته‌اند همخوانی دارد (Altun et al., 2018; Erol, 2015). استفاده از روش‌های نوین تدریس مانند تدریس ترکیبی و استفاده از فناوری‌های آموزشی می‌تواند به افزایش تعامل بین استاد و دانشجو و بهبود یادگیری در دوره‌های عملی کمک کند. به عنوان مثال، در پژوهش‌های (Dallacqua و Alsuwaida, 2022) و همکاران (۲۰۲۳) به کارگیری ابزارهای دیجیتال و ترکیبی به عنوان یکی از راهبردهای موثر در تدریس هنر و دوره‌های عملی پیشنهاد شده است (Alsuwaida, 2022; Dallacqua et al., 2023).

در این پژوهش، پیامدهای آموزش دوره‌های فنی و عملی به سه دسته پیامدهای آموزشی، فردی و اجتماعی تقسیم شد. این تقسیم‌بندی نیز با یافته‌های پژوهش‌های قبلی همخوانی دارد. به عنوان مثال، مطالعاتی مانند Clark (2014) و Mannathoko (2013) نشان داده‌اند که تدریس هنرهای عملی نه تنها باعث بهبود مهارت‌های آموزشی دانشجویان می‌شود، بلکه به توسعه مهارت‌های فردی و اجتماعی آن‌ها نیز کمک می‌کند (Clark, 2014; Mannathoko, 2013). آموزش هنر به‌ویژه در جوامعی که فرهنگ غنی هنری دارند، می‌تواند به عنوان ابزاری برای تقویت هویت فرهنگی و خلاقیت فردی عمل کند (Garcia Lazo, 2024; Gong, 2023).

مطالعات قبلی نشان داده‌اند که آموزش‌های فنی و عملی به شدت به محیط و بسترهای آموزشی وابسته است. این مسئله به وضوح در مطالعات Araújo (2018) و Feng و Li (2021) بررسی شده است. این مطالعات نشان داده‌اند که بسترهای آموزشی مناسب شامل دسترسی به ابزارهای کارگاهی، منابع دیجیتال و فضای آموزشی مناسب از عوامل کلیدی در موفقیت آموزش‌های فنی و عملی هستند (Araújo, 2018; Feng & Li, 2021). پژوهش حاضر نیز به این نتیجه رسید که بسترهای آموزش فنی و عملی، یکی از عوامل زمینه‌ای مهم در تدریس این دوره‌ها است. علاوه بر این، شرایط مداخله‌گر که در این

پژوهش به عنوان "نظام آموزش سنتی" شناسایی شد، در مطالعاتی مانند Logan (2013) و Becher (2021) نیز بررسی شده است. این مطالعات نشان داده‌اند که نظام‌های سنتی تدریس که بر محوریت استاد و آموزش‌های نظری تکیه دارند، نمی‌توانند به‌خوبی نیازهای آموزش‌های فنی و عملی را پاسخ دهند (Becher, 2021; Logan, 2013).

نتایج این پژوهش نشان داد که راهبردهای تدریس مناسب و برنامه‌ریزی استراتژیک می‌تواند به بهبود کیفیت تدریس در دوره‌های فنی و عملی کمک کند. این نتیجه با مطالعاتی مانند Ahmad و همکاران (۲۰۲۰) و Alsuwaida (2022) همخوانی دارد که نشان داده‌اند استفاده از روش‌های نوین تدریس مانند تدریس ترکیبی و استفاده از فناوری‌های دیجیتال می‌تواند به افزایش تعامل بین استاد و دانشجو و بهبود یادگیری در دوره‌های عملی منجر شود (Ahmad et al., 2020; Alsuwaida, 2022).

یکی از محدودیت‌های این پژوهش، انجام مصاحبه‌ها تنها با تعداد محدودی از اساتید و متخصصان آموزش هنر در عراق بود. این امر ممکن است به تعمیم‌پذیری نتایج پژوهش آسیب بزند. علاوه بر این، به دلیل کمبود منابع مالی و امکانات، امکان بررسی دقیق‌تر تأثیرات روش‌های نوین تدریس و استفاده از فناوری‌های آموزشی در این پژوهش فراهم نبود. همچنین، پژوهش حاضر به صورت مقطعی انجام شده و نتایج آن به تأثیرات بلندمدت این روش‌ها و راهبردها در آموزش‌های فنی و عملی نمی‌پردازد.

برای پژوهش‌های آینده، پیشنهاد می‌شود که با انجام مطالعات طولی، تأثیرات بلندمدت روش‌های نوین تدریس و استفاده از فناوری‌های آموزشی در آموزش‌های فنی و عملی بررسی شود. همچنین، انجام پژوهش‌های تطبیقی بین کشورهای مختلف می‌تواند به درک بهتر از تفاوت‌های فرهنگی و آموزشی در زمینه آموزش‌های فنی و عملی کمک کند. علاوه بر این، بررسی تأثیرات روش‌های تدریس ترکیبی و استفاده از ابزارهای دیجیتال در دوره‌های فنی و عملی در مقاطع تحصیلی مختلف می‌تواند به بهبود فرآیندهای آموزشی در این حوزه کمک کند.

در راستای بهبود آموزش‌های فنی و عملی در دانشکده‌های هنر، پیشنهاد می‌شود که دانشگاه‌ها به‌سوی استفاده از مدل‌های تدریس ترکیبی حرکت کنند. به‌کارگیری ابزارهای دیجیتال و فناوری‌های آموزشی می‌تواند به تعامل بیشتر بین دانشجویان و اساتید کمک کند و تجربه یادگیری بهتری را فراهم آورد. همچنین، فراهم‌سازی امکانات کارگاهی مناسب و دسترسی به ابزارهای آموزشی با کیفیت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. برنامه‌ریزی استراتژیک برای تدریس دوره‌های فنی و عملی نیز می‌تواند به بهبود کیفیت آموزشی و افزایش موفقیت دانشجویان در این حوزه کمک کند.

تشکر و قدرانی

بدین وسیله پژوهشگران از شرکت‌کنندگان در پژوهش به دلیل مشارکت فعال در پژوهش و از مسئولان آن‌ها به دلیل موافقت جهت انجام پژوهش و انجام پرسشنامه تقدیر و تشکر می‌شود.

References

- Ahmad, L., Sosa, M., & Musfy, K. (2020). Interior Design Teaching Methodology During the Global COVID-19 Pandemic. *Interiority*, 3(2), 163-184. <https://doi.org/10.7454/in.v3i2.100>
- Al-Yahyai, F., Al-Zoubi, S. M., Bakkar, B., Al-Hadabi, B., Al-Gaseem, M., & Al-Qaryouti, I. (2020). Effects of a Special Art Education Course on Attitudes Toward Omani Learners With Special Needs. *International Journal of Higher Education*, 10(1), 191. <https://doi.org/10.5430/ijhe.v10n1p191>
- Alsuwaida, N. (2022). Designing and Evaluating the Impact of Using a Blended Art Course and Web 2.0 Tools in Saudi Arabia. *Journal of Information Technology Education Research*, 21, 025-052. <https://doi.org/10.28945/4923>
- Altun, M., Kürtül, N., & Soycan, M. (2018). The Investigation of Communication Skills of Students at Different Departments at a State University in Turkey. *International Journal of Scientific Research and Management*, 6(09). <https://doi.org/10.18535/ijstrm/v6i9.sh05>
- Annum, G. Y. (2015). Running Distance Education in Studio-Based Art Institutions: The Way Forward. *Journal of Science and Technology (Ghana)*, 34(3), 77. <https://doi.org/10.4314/just.v34i3.9>
- Araújo, G. C. d. (2018). Arte, Escola E Museu: Análise De Uma Experiência Em Arte/Educação No Museu Universitário De Arte - MUnA. *Educação E Pesquisa*, 44(0). <https://doi.org/10.1590/s1678-463420180144174612>
- Asgharinezhad, S., Rezghi Shirsavar, H., & Khanzadi, K. (2024). Investigating the Status of Internet of Things Development in Schools based on the Future Research. *Sociology of Education*, 10(1), 152-160. <https://doi.org/10.22034/ijes.2024.2017649.1517>
- Becher, A. (2021). Curriculum Development in Higher Education. Vol230:291-Vol230:107. <https://doi.org/10.4324/9780203125526-177>
- Çağlayan, E. (2021). Art and Design Education in the Times of the Coronavirus (Covid-19) Pandemic in Turkey. *International Education Studies*, 14(11), 43. <https://doi.org/10.5539/ies.v14n11p43>
- Clark, V. (2014). Entanglements of Neoliberal Capitalism, Whiteness, and Technoculture in Early Childhood Art Encounters. *Power and Education*, 6(3), 318-326. <https://doi.org/10.2304/power.2014.6.3.318>
- Dallacqua, A. K., Kersten Parrish, S., & Rhoades, M. (2023). "Beyond the 'Ordinariness'": Arts-Based Teacher Education. *Journal for Learning Through the Arts a Research Journal on Arts Integration in Schools and Communities*, 18(1). <https://doi.org/10.21977/d918153276>
- Delghandi, M., karimi, M., Nodehi, H., & Cherabin, M. (2024). Designing an Efficient Virtual Education Pattern in Farhangian University. *Sociology of Education*, 10(1), 280-294. <https://doi.org/10.22034/ijes.2024.2012176.1469>
- Dorokhova, T. S., Shkolyar, L. V., & Glazyrina, E. Y. (2020). Artistic Pedagogy in the Context of Digitalization of Education. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200509.038>
- Erol, C. Ç. (2015). New Approaches in Art Education: Moodle Learning and Content Management System Based Art Education. *Global Journal of Arts Education*, 5(2), 67. <https://doi.org/10.18844/gjae.v5i2.248>
- Feng, W., & Li, X. (2021). Innovative Application Research on the Combination of Art Design and Engineering Practice Education Under the Background of New Media. *International Journal of Electrical Engineering Education*, 60(2_suppl), 427-435. <https://doi.org/10.1177/00207209211003267>
- Garcia Lazo, V. (2024). The Potential of Visual Arts Education: Strengthening Pre Service Primary Teachers' Cultural Identity. *International Journal of Art & Design Education*, 43(2), 221-240. <https://doi.org/10.1111/jade.12499>
- Gong, H. (2023). Exploration on the Influence of Music Aesthetic Education on Students' Quality-Oriented Education in Colleges and Universities. *International Journal of Education and Humanities*, 8(3), 1-4. <https://doi.org/10.54097/ijeh.v8i3.8072>
- Hsieh, C.-Y. (2017). Developing Design Through a Creative Problem Solving Process: A Group Community Art Project. *International Journal of Art & Design Education*, 37(3), 541-553. <https://doi.org/10.1111/jade.12155>
- Logan, C. (2013). Living Artists: Identity, Independence and Engagement in Fine Art Learning. *Art Design & Communication in Higher Education*, 12(1), 33-48. https://doi.org/10.1386/adch.12.1.33_1
- Mannathoko, M. C. (2013). Does Teaching Practice Effectively Prepare Student-Teachers to Teach Creative and Performing Arts? The Case of Botswana. *International Journal of Higher Education*, 2(2). <https://doi.org/10.5430/ijhe.v2n2p115>
- Martins, C. (2024). Trying to Undo the Colonialities of Arts Education: The Construction of a Workbook as Curriculum (Un)Making. *International Journal of Art & Design Education*, 43(3), 415-432. <https://doi.org/10.1111/jade.12511>
- Monther Sameh Mohammad Al, A., Alsaggar, M., & Tubaihsat, T. H. A. (2022). Utilization Level of Assessment Strategies Among Arts Education Teachers of Elementary Stage. *Dirasat Educational Sciences*, 49(3), 448-462. <https://doi.org/10.35516/edu.v49i3.2351>
- Por Jafari shir Joposht, M., Shakibaei, Z., & Zarei, H. (2024). 'Provide a Model for Parents' Educational Assistance to Empower Online Education in Critical Situations. *Sociology of Education*, 10(1), 31-44. <https://doi.org/10.22034/ijes.2023.2006736.1434>

- Shariati, F., Niazazari, K., & Jabbary, N. (2024). Presenting a Model for Virtual Education Considering Educational Equity with a Phenomenological Approach in Schools of Golestan Province [Research Article]. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 7(1), 66-78. <https://doi.org/10.61838/kman.ijes.7.1.7>
- Smith-Shank, D. L. (2014). Dragons and Art Education: Pre-Service Elementary Teachers Memories of Early Art Experiences. *International Journal of Education Through Art*, 10(2), 149-162. https://doi.org/10.1386/eta.10.2.149_1
- Tallman, K. (2013). The New Da Vincis: Educating Engineering Students in the Arts. <https://doi.org/10.1109/ipcc.2013.6623907>
- Wang, Z. (2023). Artificial Intelligence Education and Art Course Optimization Based on Multimedia System Simulation. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-2838967/v1>
- Yarmakeev, I. E., Valiakhmetova, N., Akhmadullina, R., Nazarova, O. K., & Gibadullin, R. (2021). Art Pedagogy as a Means for Development of Educational Motivation of Students – Future Teachers. *Revista on Line De Política E Gestão Educacional*, 387-397. <https://doi.org/10.22633/rpge.v25iesp.1.14975>
- Zhang, C., & Li, X. (2023). Construction of Digital Art Education Platform Under the “Internet+” Environment. *Mobile Information Systems*, 2023, 1-13. <https://doi.org/10.1155/2023/8453791>

